

| Inhoud

1 Inleiding	11
1.1 Inleiding	11
1.2 Mijn betrokkenheid bij dit onderwerp	12
1.3 Lokale transities en de rol van middenmanagers	15
1.4 Doelstelling, vraagstelling en onderzoeksontwerp	20
1.4.1 Doelstelling	20
1.4.2 Vraagstelling	22
1.4.3 Onderzoeksontwerp	23
1.5 Leeswijzer	27
 Deel I	
2 Een activerende verzorgingsstaat en de lokale sociale sector	31
2.1 Inleiding	31
2.2 Kwetsbare groepen in een complexe samenleving	31
2.3 Van verzorging naar activering	35
2.3.1 De kosten van de verzorgingsstaat en het functioneren van instituties	37
2.3.2 Fragmentering en de complexiteit op het lokale niveau	42
2.3.3 Functies in de frontlinie	44
2.4 De lokale sociale sector: een korte introductie	45
2.4.1 Verbreding en uitwaaiering	47
2.4.2 Diversiteit van de welzijnssector	49
2.5 Verbindingsopgave	51
2.6 Conclusies	54
 3 Actief burgerschap	57
3.1 Inleiding	57
3.2 Burgerschap: de historische dimensie	58
3.3 Verschillende burgerschapsopvattingen	62
3.4 Moreel burgerschap	65
3.5 De ambiguïteit van actief burgerschap	67
3.6 Activering ter discussie	70
3.7 Voorwaarden voor burgerschap: competenties centraal	72

3.8 Een meer dynamisch en contextueel burgerschapsconcept	76
3.9 Informalisering en burgerschap	78
3.10 Conclusies	81
4 Innovatie in publieke dienstverlening	85
4.1 Inleiding	85
4.2 Het begrip innovatie	86
4.3 Het publieke belang en hybride organisaties	90
4.4 Publieke dienstverlening en de veranderende rol van de overheid	94
4.5 New Public Management en uitvoerende professionals	96
4.6 Van NPM naar New Public Value	99
4.7 Innovatie in de publieke sector	101
4.8 Conclusies	106
5 De functie en positie van middenmanagers	109
5.1 Inleiding	109
5.2 Middenmanagers: een positie in verandering	109
5.3 Transitie binnen ondernemingen	112
5.4 De positie van het middenmanagement nader bekeken	114
5.5 Competenties van middenmanagers	121
5.6 ‘ <i>Krachtenveld van concurrerende waarden</i> ’ (Quinn en Rohrbauch)	123
5.7 Ambigüiteit, grenzeloosheid en onvoorspelbaarheid	125
5.8 Conclusies	132
Deel II	
Introductie	135
6 ‘Als je op straat bent dan zie je gewoon veel.’	
Interviews met middenmanagers	141
6.1 Inleiding	141
6.2 De transitie richting bevordering van actief burgerschap	141
6.2.1 Actief burgerschap	141
6.2.2 Kritiek op aanbodgerichte en accommodatiegebonden benadering	143
6.2.3 Toegenomen sociale problematiek en een grotere nadruk op resultaten	146
6.2.4 Loslaten in tijden van bezuinigingen	149
6.3 Middenmanagers en hun teams	153
6.3.1 Middenmanagers over de deskundigheid van uitvoerende professionals	153
6.3.2 Innovatie en de rol van lokale kennis	156
6.4 De zoektocht naar een nieuw profiel voor welzijnsorganisaties	164

6.4.1	Lokale allianties	165
6.4.2	Verbindende schakel	169
6.4.3	De keerzijde van de medaille: welzijnsfunctie onder druk	171
6.4.4	De toekomst van welzijnsorganisaties	175
6.5	Middenmanagers over hun eigen rol en taak	177
6.5.1	Taken middenmanagers	177
6.5.2	Strategische positie	180
6.5.3	Externe oriëntatie	181
6.6	Conclusies	183
6.6.1	Algemeen	183
6.6.2	Twijfels bij transitie	186
6.6.3	Defensieve routines	187
6.6.4	Middenmanagers en de rol van burgers	190
6.6.5	Middenmanagers en hun teams	191
7 	Uiteenlopende verwachtingen ten aanzien van middenmanagers. De focusgroepen met middenmanagers, uitvoerende professionals en directeurs/managers	195
7.1	Inleiding	195
7.2	Focusgroepen middenmanagers	195
7.3	Focusgroepen uitvoerende professionals	205
7.4	Focusgroepen directeurs / managers welzijnsorganisaties	214
7.5	Conclusies	225
7.5.1	Algemeen	225
7.5.2	Actief burgerschap	228
7.5.3	Middenmanagers	229
7.5.4	Sturing van innovatieprocessen: het top down – bottom up vraagstuk	231
Deel III		
	Introductie	233
8 	Middenmanagers, innovatie en kenniscreatie	237
8.1	Inleiding	237
8.2	Kennis en kennisontwikkeling binnen organisaties	237
8.3	Argyris en Schön over innovatie en defensieve routines	242
8.4	Het kenniscreatiemodel van Nonaka en Takeuchi	246
8.4.1	Kennisdelen en cocreatie	250
8.4.2	Kanttekeningen bij modellen van kenniscreatie	252
8.5	Kennisontwikkeling van sociale professionals	254
8.6	Reorganiseren versus cocreëren: middenmanagers in hun rol van change-intermediairs	257
8.7	Conclusies	259

9 Bouwstenen voor een handelingsgerichte benadering van burgerschap	261
9.1 Inleiding	261
9.2 Burgerschapsvorming in het onderwijs (bouwsteen 1)	261
9.2.1 Burgerschap en waardenontwikkeling	263
9.2.2 Burgerschap: van uitkomst naar praktijk	265
9.2.3 Dewey en ‘de participatieve wending’	266
9.3 Sociaal kapitaal en participatieprogramma’s (bouwsteen 2)	270
9.3.1 Putnam’s concept van sociaal kapitaal	271
9.3.2 Commentaar en kritiek op Putnam	273
9.3.3 Van Tocqueville via Putnam naar Lichterman	276
9.4 Conclusies	283
 Deel IV	
10 Conclusies en discussie	287
10.1 Inleiding	287
10.2 De dubbele focus in het onderzoek	287
10.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen	289
10.3.1 Innovatie in de lokale sociale sector <i>(Onderzoeksvraag 1)</i>	289
10.3.2 De nadruk op actief burgerschap <i>(Onderzoeksvraag 2)</i>	292
10.3.3 De middenmanager als ‘vooruitgeschoven middenvelder’ <i>(Onderzoeksvraag 3)</i>	295
10.3.4 De actieve betrokkenheid van middenmanagers in dienst van brede welzijnsorganisaties <i>(Onderzoeksvraag 4)</i>	299
10.3.5 Middenmanagers, uitvoerende professionals en directeuren/managers over de rol van middenmanagers <i>(Onderzoeksvraag 5)</i>	304
10.3.6 De samenhang tussen de rol van middenmanagers in hun teams en de praktijk van actief burgerschap <i>(Onderzoeksvraag 6 - deel 1)</i>	306
10.3.7 Welzijnsorganisaties, sociaal-culturele professies en middenmanagers <i>(Onderzoeksvraag 6 – deel 2)</i>	311
10.4 Reflecties op het onderzoek	320
 Bijlage 1 Methodologische verantwoording interviews	327
 Bijlage 2 Methodologische verantwoording focusgroepen	333

<i>Inhoud</i>	9
Summary	345
Referenties	355
Noten	375
Dankwoord	397
Curriculum Vitae	399